

PATVIRTINTA

Lietuvos mokinių neformaliojo
švietimo centro direktoriaus

2017 m. vasario 1 d. įsakymu Nr. R1-71

LIETUVOS MOKINIŲ EKONOMIKOS IR VERSLO OLIMPIADOS DALYKINĖ PROGRAMA

Lietuvos mokinių ekonomikos ir verslo olimpiados tikslas – skatinti mokinius domėtis ekonomikos mokslu ir verslu, ugdyti rinkos ekonomikos supratimą, aktyvinti ekonomikos mokytojų darbą.

Lietuvos mokinių ekonomikos ir verslo olimpiados programos tikslas – sudaryti palankias ir vienodas pasiruošimo olimpiadai sąlygas įvairiuose Lietuvos miestuose ir pagal skirtingas mokymo programas besimokantiems olimpiados dalyviams.

Olimpiados užduotis sudaro: testas su pateiktais atsakymais ir uždaviniai.

Mikroekonomika:

1.1. Ekonomikos samprata: ekonomika, rinka, ekonominės gėrybės, gamybos ištekliai, gamybos veiksniai, stygius, alternatyviosios sąnaudos (kaštai), racionalumo prielaida, optimizavimas, ekonominiai modeliai, gamybos galimybių kreivė, esminiai ekonomikos klausimai, ekonominės sistemos, mikroekonomika, makroekonomika.

1.2. Rinkos ekonomika: nuosavybė, kainų sistema, konkurencija, pelnas, verslumas, ekonomikos apytaka; prekių, paslaugų, išteklių ir finansų rinkos; Adamas Smitas ir „Tautų turtas“, rinkos ekonomikos pagrindiniai tikslai.

1.3. Paklausa ir pasiūla: normalių ir blogų prekių paklausa, pasiūla, paklausa / pasiūlos dėsnis, paklausa/pasiūlos funkcijos, kreivės, kainų poveikis, perkamoji galia, mažėjantis ribinis naudingumas, susijusios prekės / paslaugos, rinkos paklausa / pasiūla, paklausa / pasiūlos veiksniai, paklausa/pasiūlos elastingumas kainai ir jo matavimas, paklausa / pasiūlos kiekio pokytis, paklausa / pasiūlos pokytis.

1.4. Rinkos pusiausvyra: rinkos pusiausvyra, rinkos pusiausvyros kaina, pusiausvyros kainos ir kiekio apskaičiavimas, trūkumas, perteklius, veiksniai, turintys įtakos rinkos pusiausvyros pokyčiams, kainos funkcijos, informacija ir paskatos.

1.5. Verslo organizavimas: verslininkas, lyderis, vadovas, inovacija, verslo organizavimo formos, verslo steigimas, pertvarkymas, reorganizavimas, likvidavimas, smulkus ir vidutinio verslo (SVV) paramos formos, verslo planas, verslo etika, socialinė atsakomybė.

1.6. Gamyba: technologija, našumas, specializacija ir darbo pasidalijimas, trumpas ir ilgas laikotarpiai, ribinis, vidutinis ir bendrasis produktas, mažėjančio rezultatyvumo dėsnis, pastoviosios ir kintamosios sąnaudos (kaštai), bendrosios, vidutinės bei ribinės sąnaudos (kaštai), gamybos (veiklos) sustabdymo taško analizė, rezultatyvumas dėl masto, masto ekonomija, masto antieconomija, atsiperkamumo (lūžio taško, nenustolingumo) analizė, ekonominis ir normalusis pelnas.

1.7. Rinkos struktūros: rinkų tipai: tobuloji konkurencija, monopolinė konkurencija, oligopolija, monopolija, natūrali monopolija, įmonių, dirbančių skirtingose rinkose, pelno maksimizavimas, ribinės pajamos, bendrosios pajamos, optimalaus gaminių kiekio apskaičiavimas, antimonopolinė politika (konkurencijos politika Lietuvoje), natūralios monopolijos valstybinis kainų reguliavimas.

1.8. Rinkodara: rinkodara, gaminių diferencijavimas, kainų lyderis, patentai, autorių teisės ir prekių ženklai, įmonių susijungimai, rinkodaros kompleksas, prekės gyvavimo ciklas.

1.9. Darbo rinka: išvestinė darbo paklausa, darbo pasiūla, darbo pajamos, ribinis pajamų produktas, darbo jėgos ir kitų gamybos veiksnių sąveika, profsąjungos (monopolija darbo rinkoje),

monopsonija (vienas darbdavys), dvišalė monopolija, derybos darbo rinkoje, darbo pajamų skirtumai ir jų susidarymo priežastys.

2. Makroekonomika:

2.1. Bendrasis vidaus produktas (BVP): nacionalinė sąskaitų sistema, bendrasis vidaus produktas (BVP), nominalinis ir realusis BVP, realusis BVP vienam gyventojui, bendrasis nacionalinis produktas, nacionalinės pajamos, asmeninės pajamos, disponuojamos pajamos, vartotojų kainų indeksas. BVP nustatymas pajamų, išlaidų ir pridėtosios vertės būdu.

2.2. Valstybė ir jos biudžetas: valstybės biudžetas: pajamų ir išlaidų struktūra; produktyvios ir neproduktyvios išlaidos, neatlygintinos išmokos; perteklius ir deficitas; proporciniai, progresiniai ir regresiniai mokesčiai; mokesčiai Lietuvoje: pridėtinės vertės mokestis, gyventojų pajamų mokestis, pelno mokestis; išorės poveikiai ir jų reguliavimas, viešosios gėrybės.

2.3. Infliacija: metinė infliacija ir vidutinė metinė infliacija, defliacija. Infliacijos priežastys: paklausos ir pasiūlos sukelta infliacija, infliacijos padariniai, infliacijos mažinimo būdai. Infliacijos Lietuvoje.

2.4. Nedarbas: nedarbo lygis, nedarbo rūšys, nedarbo priežastys ir padariniai; natūralus nedarbo lygis ir visiškas darbo jėgos užimtumas; nedarbo kaštai: Okuno taisyklė. Nedarbo lygis Lietuvoje.

2.5. Ūkinės veiklos cikliškumas: verslo ciklas ir jo fazės; pralenkiantieji, sutampantieji ir atsiliekantieji ekonomikos rodikliai; visuminės paklausos ir visuminės pasiūlos kitimas; automatiniai stabilizatoriai; vyriausybės stabilizacinė politika. Tvari plėtra.

2.6. Tarptautinė prekyba: tarptautinės prekybos nauda, absoliutusis ir santykinis pranašumas, tarptautinės prekybos politikos priemonės, laisvos prekybos zonos, muitų sąjunga, bendroji rinka, PPO; valiutų kursai, aukso standartas, mokėjimų balansas, prekybos deficitas.

2.7. Ekonominė integracija ir Europos Sąjunga: ekonominė integracija, Europos Sąjungos (ES) turinio sutartys, ES institucijos ir jų funkcijos, Europos centrinis bankas, ES plėtra.

3. Finansai:

3.1. Pinigai ir bankai: pinigų samprata: grynieji ir negrynieji pinigai, kiekybinės pinigų teorijos lygtis. Bankininkystės raida, bankų sistema, pinigų politika ir jos priemonės; centrinio banko ir komercinio banko balansas, pinigų kūrimas bankų sistemoje, indėlių multiplikatorius.

3.2. Sutaupos ir investicijos: vartotojų pajamų šaltiniai; bruto ir neto darbo užmokestis, neapmokestinamas pajamų dydis, įmokos socialiniam ir sveikatos draudimui; sutaupos, indėliai, indėlių draudimas, palūkanos: paprastosios ir sudėtinės palūkanos, realios ir nominalios palūkanos, dabartinė (diskontuota) pajamų vertė, būsimoji pajamų vertė, asmeninis biudžetas, saugumas, pelningumas (investicijų grąža), likvidumas, akcijos, obligacijos, investicinis portfelis, dividendai, investicijų fondai, rizikos diversifikacija.

3.3. Kreditas ir draudimas: vartotojų kreditas, kredito privalumai ir trūkumai, kredito formos, laiduotojas, rizika ir draudimas, pagrindinės draudimo formos, valdžia ir vartotojai.

3.4. Verslo finansavimas: investicijos, verslo finansavimo šaltiniai, finansų rinkos, trumpalaikės ir ilgalaikės paskolos, nuosavas kapitalas, nusidėvėjimas, nepaskirstytas pelnas, vertybinių popierių rinka, AB NASDAQ OMX Vilnius ir jos teikiamos paslaugos, vertybinių popierių rinkos priežiūra, „buliai“ ir „lokiai“.

3.5. Verslo apskaita: verslo apskaitos pagrindai, turtas ir nuosavybė, įsipareigojimai, pajamų ir sąnaudų apskaita, pelno (nuostolių) ataskaita, balansas, pinigų srautų ataskaita.

Pagrindinė literatūra

1. Ekonomika ir verslumas : vadovėlis IX–X klasėms / Danutė Bareikienė, Kazimieras Lipskis, Danutė Poškienė. Vilnius: TEV, 2011, 159, [1] p. ISBN 978-609-433-018-6.

2. Ekonomikos praktikumas: XI–XII klasėms / Kazimieras Lipskis. Vilnius: TEV, 2005. 128 p. ISBN 9955-491-93-0.

3. Ekonomikos užduotys: vertinimo metodika, atsakymai, paaiškinimai / Kazimieras Lipskis, Danutė Poškienė, Ginta Railienė. Vilnius: TEV, 2008. 204 p. ISBN 978-9955-879-20-6
4. Ekonomika ir verslas: vadovėlis I dalis / Dr. Raimondas Kuodis, Jurgita Keršulienė. Vilnius: Lietuvos Junior Achievement 2009. 135 p. ISBN 978-609-420-018-2.
5. Ekonomika ir verslas: vadovėlis II dalis / Dr. Raimondas Kuodis, Jurgita Keršulienė. Vilnius: Lietuvos Junior Achievement 2009. 149 p. ISBN 978-609-420-019-9.
6. Ekonomika ir verslas: užduočių knyga / Mindaugas Zaičikas, Daiva Strielkūnienė. Vilnius: Lietuvos Junior Achievement 2013. 158 p. ISBN 978-609-420-321-3.
7. Ekonomika: vadovėlis 9–10 klasei / Valdemaras Makutėnas, Daiva Makutėnienė 1-asis leid., 2012. Kaunas: Šviesa, 2012. 199 p. ISBN 978-5-430-04665-1.
8. Ekonomika: vadovėlis 11–12 klasei / Valdemaras Makutėnas, Daiva Makutėnienė 1-asis leid., 2008. Kaunas: Šviesa, 2008 216 p. ISBN 5430-04-107-6.
9. Ekonomikos pradmenys : vadovėlis 9–10 klasėms / Aušra Maldeikienė. Vilnius: Tyto alba, 2010. 184, [1] p. ISBN 978-9986-16-765-5.
10. Ekonomika: vadovėlis 11–12 klasėms / Aušra Maldeikienė. Vilnius: Tyto alba, 2004. 174, [2] p. ISBN 9986-16-353-6.
11. Ekonomika: vadovėlis XI–XII klasei I dalis / Danutė Poškienė, Ginta Railienė, Marijus Keršys. Vilnius: TEV, 2006. 172 p. ISBN 9955-680-44-X.
12. Ekonomika: vadovėlis XI–XII klasei, II dalis / Danutė Poškienė, Ginta Railienė, Marijus Keršys. Vilnius: TEV, 2006. 146 p. ISBN 9955-680-44-X.

Papildoma literatūra

13. Ekonomikos teorija. A. Jakutis, V. Petraškevičius, A. Stepanovas, L. Šečkutė, S. Zaicev. Vilnius: Eugrimas, 2007. ISBN 978-9955-682-82-0.
14. Ekonomikos pagrindai. Tیلinskas, V. J., Martinkus, B. Kaunas: Technologija, 2008. 790 p. ISBN 978-9955-25-546-8.
15. Apie ES. Prieiga per internetą: <https://europa.eu/european-union/abouteuropa/sitemap_lt>
16. Įmonių teisė. Lietuvos respublikos Ūkio ministerijos tinklalapis. Prieiga per internetą: <<http://ukmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka/imoniu-teise>>
17. Lietuvos VP rinka. Nasdaq OMX Baltic tinklalapis. Prieiga per internetą: <<http://www.nasdaqbaltic.com/lt/birzu-informacija/nasdaq-omx-baltijos-rinka/nasdaq-omx-vilnius-9/lietuvos-vp-rinka/>>
18. Mokesčiai. Valstybinė mokesčių inspekcija. Prieiga per internetą: <<https://www.vmi.lt/cms/mokesčiai5?rqtj>>
19. Noriu sumokėti įmokas. Prieiga per internetą: <<http://www.sodra.lt/lt/imokos>>
20. Verslo aplinka. Lietuvos respublikos Ūkio ministerijos tinklalapis. Prieiga per internetą: <<http://ukmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/verslo-aplinka>>

